សេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ស្តីពីការដាក់បញ្ចូលពិការភាពនៅក្នុងផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិធ្វើបច្ចុប្បន្នកម្ម (ផយអជ) លើវិស័យពិការភាព~ ខេមរក្កដា ឆ្នាំ ២០០៩

១~ប្រធានបទៈ "ពិការភាព និងការអភិវឌ្ឍ"

២-សេចក្តីផ្តើម

នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ជនពិការដែលតាមការប៉ាន់ស្មានថាមានប្រហែលជា ៤%[១] (CSES 2004) នៃចំនួនប្រជាជនសរុប គឺស្ថិតនៅក្នុងចំនោមជនងាយរងគ្រោះបំផុត។ យោងតាមការស្ទង់មតិរបស់វិទ្យាស្ថានស្ថិតិជាតិបង្ហាញថា ប្រាក់ចំណូលរបស់ពួកគេនៅឆ្នាំ២០០៤ មានត្រឹមតែពាក់កណ្តាលនៃជនមិនពិការតែប៉ុណ្ណោះ។ ពិការភាព និងភាពខ្សោយ គឺជាកត្តាគ្រោះថ្នាក់ខ្លាំងបំផុត ដែលជាឧបសគ្គក្នុងការទទួលបាននូវការអប់រំថ្នាក់បឋមសិក្សា។ កុមារពិការ មានគំលាតទ្វេដង គឺពាក់ព័ន្ធនឹងភេទ និងទីតាំងតាមទីជនបទ (Filmer, WB 2005)។ ទោះបីជាមានសេចក្តីប្រកាស មិនយកកម្រៃសេវាថៃទាំសុខភាពក៏ដោយ មានតែ៨%នៃជនពិការប៉ុណ្ណោះ ដែលបានទទួលនូវសេវានេះ (ADD 2007)។

បណ្តាលអ្នកពាក់ព័ន្ធក្នុងវិស័យពិការភាពទាំងអស់ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា យកលំនាំតាមនិយមន័យ ដែលកំណត់តាមការបែងចែកមុខងារអន្តរជាតិរបស់អង្គការសុខភាពពិភពលោក (WHO) ពិការភាព និងសុខាភិបាល (ICF) ឆ្នាំ២០០១ និងអនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីសិទ្ធិជនពិការឆ្នាំ២០០៦ (UNCRPD)។ វាបានកំណត់ថា ជនពិការរួមបញ្ចូលអ្នកដែលមានភាពអន់ខ្សោយរយៈពេលយូរ ផ្នែកកាយសម្បទាផ្លូវចិត្ត ប្រាជ្ញា ឬវិញ្ញាណ ដែលនៅពេលជួបប្រទះឧបស័គ្គនានា អាចរារាំងពួកគេមិនឱ្យមានការចូលរួមយ៉ាងពេញលេញ និងមានប្រសិទ្ធិភាពក្នុងសង្គម ដោយឈរលើមូលដ្ឋានស្មើភាពគ្នាជាមួយអ្នកដទៃ (UNCRPD)។

ព័ត៌មានទាំងនេះ បង្ហាញពីភាពក្រីក្រ របស់ជនពិការនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដែលបានចុះហត្ថលេខាលើអនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីសិទ្ធិជនពិការ (២០០៧) បានអនុម័តច្បាប់ស្តីពី "ការការពារ និងលើកកម្ពស់សិទ្ធិជនពិការ" ក្នុងឆ្នាំ២០០៩ ហើយទំនងជានឹងអនុម័ត "ផែនការសកម្មភាពជាតិសំរាប់ជនពិការ" ដោយរួមបញ្ចូលទាំង**ជនរងគ្រោះដោយសារគ្រាប់មីន និងសំណល់ជាតិផ្ទុះសល់ពីសង្គ្រាម** (NPA-PWD) ផងដែរ។ ដំណើរការក្នុងការធ្វើវិសោធនកម្ម **ផយអជ**[២] គឺជាឱកាសតែមួយគត់ដើម្បីកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រក្នុងចំណោមប្រជាជន ហើយដែលស្របតាមច្បាប់ និងផែនការថ្មី។

---

[១] ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី ប៉ាន់ស្មាន ខ្ពស់ជាងចំនួនរហូតដល់ ១៥% "កំណត់បញ្ហាពិការភាពទាក់ទងនឹងកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ : សិក្សាពីប្រទេសកម្ពុជា ១៩៩៩"

[២] ផយអជ : ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ

ពិការភាពគឺជាមូលហេតុ និងផលវិបាកនៃភាពក្រីក្រ។ ចំពោះ **ផយអជ** ដែលបានធ្វើវិសោធនកម្ម ដែលតម្រូវឱ្យមានប្រសិទ្ធិភាពក្នុងការអនុវត្តន៍ចំពោះប្រជាជនក្រីក្រទូទៅ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងដៃគូរអភិវឌ្ឍន៍ ត្រូវបានលើកទឹកចិត្តក្នុងការដាក់បញ្ហាពិការភាព នៅក្នុងទីតាំងមួយដ៏លិចធ្លោរជាងមុន។

ដើម្បីបង្ហាញពីទស្សនៈរួមនៅក្នុងសេចក្តីថ្លែងការណ៍ សិក្ខាសាលាពិគ្រោះយោបល់ស្តីពី **"ពិការភាព និងគោលនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍"** ត្រូវបានរៀបចំធ្វើឡើង នៅខែសីហា ឆ្នាំ២០០៨ ដោយអង្គការជនពិការអន្តរជាតិបារាំង (HIF) និងក្រុមប្រឹក្សាសកម្មភាពជនពិការ (DAC) ហើយការពិនិត្យមើលឡើងវិញនូវសេចក្តីថ្លែងការណ៍នេះ ដើម្បីប្រមូលព័ត៌មាន និងបញ្ហាសម្រាប់សេចក្តីសេចក្តីថ្លែងការណ៍ឆ្នាំ២០០៩ ក្នុងចំណោមអ្នកពាក់ព័ន្ធសំខាន់ៗ ត្រូវបានសម្របសម្រួលដោយអង្គការជនពិការកម្ពុជា (CDPO)។ អង្គការសំខាន់ៗសរុបចំនួន៣៧ ដែលក្នុងនោះមានអង្គការតំណាងឱ្យសំលេងជនពិការ អង្គការថ្នាក់ជាតិ និង**អន្តរជាតិ**[៣] ព្រមទាំង មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃជនពិការ (NCDP) បានធ្វើការរួមគ្នា ដើម្បីបង្ហាញពីការព្រួយបារម្ភរបស់ខ្លួន កំណត់នូវសមិទ្ធិផលដែលសម្រេចបាន និងផ្តល់អនុសាសន៍ ដើម្បីធានាឱ្យបាននូវការចូលរួមស្មើភាពគ្នា និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ នៅក្នុងវិស័យសំខាន់ៗមួយចំនួន ដូចជាវិស័យសុខាភិបាល វិស័យអប់រំ សកម្មភាពមីន វិស័យការងារ និងការរកប្រាក់ចំណូល សមធម៌យេនឌ័រ និងអភិបាលកិច្ច ក្នុងចន្លោះឆ្នាំ២០០៧-២០១០។ ជាងនេះទៀត ផែនការសកម្មភាពជាតិសំរាប់ជនពិការ ដែលទទួលបានការយល់ព្រម ដោយក្រសួងសង្គមកិច្ច និងអាជ្ញាធរគ្រប់គ្រងសកម្មភាពមីន (CMAA) និងត្រូវអនុម័ត នៅឆ្នាំ២០០៩ ផ្តល់នូវលទ្ធផលវាស់វែងមួយបែបទៀត ដែលព្រមព្រៀងថានឹងត្រូវសម្រេចឱ្យបាននៅត្រឹមឆ្នាំ២០១១។

ផ្អែកលើអនុសាសន៍ទាំងនេះ អង្គការជនពិការ និងអ្នកពាក់ព័ន្ធក្នុងវិស័យពិការភាពផ្សេងទៀត ជំរុញអ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ឱ្យខិតខំអស់ពីសមត្ថភាព នៅក្នុងរង្វង់ប៉ុន្មានឆ្នាំខាងមុខនេះក្នុងការធ្វើវិសោធនកម្ម ផយអជ (២០០៩-២០១៣) ដើម្បីដាក់បញ្ចូលពិការភាព ទៅក្នុងសកម្មភាពរបស់ពួកគេ និងដើម្បីត្រួតពិនិត្យពីវឌ្ឍនភាពនៃការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រក្នុងចំណោមជនពិការ ដើម្បីឈានទៅសម្រេចឱ្យបាននូវគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍ (MDGs) របស់កម្ពុជា។

៣- <u>សូចនាករតាមដានរួម (JMIs)/ត្រួតពិនិត្យពីភាពរីកចំរើនរបស់សកម្មភាពដែលត្រូវការ/ការវិភាគពីការអនុវត្ត</u>

ការមិនបានមើលឃើញបញ្ហាពិការភាពនៅក្នុងផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ និងអវត្តមានសូចនាករតាមដានរួម គឺជាឧបសគ្គចំបងសម្រាប់វិស័យពិការភាព ក្នុងការតាមដានពីភាពរីកចំរើន ថាតើយុទ្ធសាស្ត្រ និងសកម្មភាពទាំងឡាយបានផ្តល់ផលប្រយោជន៍ដល់ជនពិការដែរឬអត់។ ដូច្នេះ អង្គការដែលផ្តោតទៅលើពិការភាព ស្នើសុំឱ្យដាក់បញ្ចូលពិការភាពជាបញ្ហាពាក់ព័ន្ធគ្រប់វិស័យ និងសូចនាករតាមដានរួមទៅក្នុង **ផយអជ** ថ្មី ដោយយកលំនាំតាមបទពិសោធន៍ ជោគជ័យនៃការដាក់បញ្ចូលពិការភាព។ ជាងនេះទៀតសោត សិក្ខាសាលាពិគ្រោះយោបល់ដ៏មានសារៈសំខាន់ ប្រមូលបាននូវអនុសាសន៍ជាច្រើនសំរាប់វិស័យ សំខាន់ៗ ដែលយើងស្នើសុំឱ្យដាក់បញ្ចូលទៅក្នុង **ផយអជ** ថ្មី និងឯកសារត្រួតពិនិត្យសូចនាករតាមដានរួម។ អនុសាសន៍សំខាន់ៗ មានបង្ហាញពិស្តារនៅក្នុងចំនុចបញ្ហា (ពីបញ្ហា ក-ង) នៅក្នុងលំដាប់លេខរៀងទី៤នៃសេចក្តីថ្លែងការណ៍នេះ ហើយមានភ្ជាប់នៅក្នុងប្រអប់ជាក់លាក់បន្ថែមនៅចុងសេចក្តីថ្លែងការណ៍រួមនេះផងដែរ។

---

[៣] មានបន្ទាប់ទៀត ទាក់ទងទៅនឹងអង្គការធ្វើលើវិស័យពិការភាប

៤-បញ្ហាសំខាន់ៗដែលមិនមានក្នុងសូចនាករតាមដានរួម (JMIs) និងផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ (NSDP) និងអនុសាសសន៍សម្រាប់ ផយអជ ថ្មី (២០០៩-២០១៣)

ដោយប្រកាន់ខ្ជាប់នូវចក្ខុវិស័យយូរអង្វែងរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល ដែលថា *"...សម្រេចឱ្យបានកម្ពុជាមួយ ដែលមានសាមគ្គីភាពសង្គម មានការអប់រំជឿនលឿន និងមានវប្បធម៌ភ្លឺថ្លា ដោយគ្មានភាពក្រីក្រ គ្មានអនក្ខរកម្ម និងគ្មានសុខភាពមិនល្អ សម្រាប់ប្រជាជនកម្ពុជាទាំងអស់រស់នៅជាមួយគ្នាក្នុងភាពសុខដុម ដោយរួចផុតពីភាពអត់ឃ្លាន វិសមភាព ការបោះបង់ចោល និងភាពងាយរងគ្រោះ (..) ហើយសម្រាប់ពលរដ្ឋទាំងអស់អាចសម្រេចបាននូវ សមត្ថភាពពេញលេញក្នុងវិជ្ជាជីវៈដែលពួកគាត់បានជ្រើសរើសដើម្បីរួមចំណែកក្នុងការធ្វើឱ្យប្រទេសជាតិមានវឌ្ឍនភាពជាបន្តទៅទៀត និងសម្រាប់ការកើនឡើងយ៉ាងខ្ពស់នៃកម្រិតរស់នៅ"* យើងខ្ញុំសូមដាក់ជូននូវបញ្ហា និងអនុសាសន៍ ទាក់ទង**ថាតើតាមរយៈការដាក់បញ្ចូលពិការភាពទៅក្នុងការត្រួតពិនិត្យ និងយុទ្ធសាស្ត្រ អាចធ្វើឱ្យ ផយអជ ថ្មី (២០០៩-២០១៣) និងសូចនាករតាមដានរួមរបស់ខ្លួន ជួយកាត់បន្ថយភាពក្រីក្ររបស់ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាទាំងអស់តាមរបៀបណា។**

អនុសាសន៍ទាំងនេះ មានបំណងគាំទ្រដល់ការវិវត្ត ដ៏គួឱ្យស្ញប់ស្ញែង និងមានសារៈសំខាន់ផ្នែកនយោបាយរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា:

- បានអនុម័តច្បាប់ជនពិការ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៩
- បានអនុម័តផែនការសកម្មភាពជាតិសំរាប់ជនពិការ ដោយរួមបញ្ចូលផងដែរទាំងអ្នកដែលនៅរស់រានមានជីវិតពីសំណល់ជាតិផ្ទុះ/គ្រាប់មីន ពីសង្គ្រាម ២០០៩- ២០១១ និង
- បានចុះហត្ថលេខាលើអនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិ ស្តីពីសិទ្ធិជនពិការ ក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ២០០៧

(បញ្ហា ក) កាត់បន្ថយភាពក្រីក្រជាគោលការណ៍សំរាប់ផែនការ និងសកម្មភាពដ៏ទៃទៀត

ខណៈដែល**ជនពិការត្រូវបានគូសបញ្ជាក់នៅក្នុងជំពូកនៃ ផយអជ ស្តីពីយុទ្ធសាស្ត្រ និងសកម្មភាពសំខាន់ៗ** (ទំព័រ ៤៩) ថាជាក្រុមមួយក្នុងចំណោមអ្នកដែលខ្វះខាត និងទទួលបានសេវាតិចតួចជាងគេបំផុត "ដើម្បីជួយកាត់ បន្ថយភាពក្រីក្រឱ្យបានឆាប់រហ័ស" (ជំពូក៤ ចំណុច ៤.០៥) យើងកត់សំគាល់ឃើញថា **ជនពិការមិនត្រូវបានរៀបរាប់ បញ្ជាក់អោយបានជាក់លាក់ នៅក្នុងគោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រទាំង១៥ និងចំនុចដៅសំខាន់ៗទាំង៤៣ នោះទេ។**

(អនុសាសន៍ ក) ការដាក់បញ្ចូលពិការភាពទៅក្នុងផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិថ្មី —កាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ

→ នៅក្នុងជំពូកនៃ **ផយអជ** ស្តីពី "វឌ្ឍនភាពដែលមានកន្លងមក និងស្ថានភាពបច្ចុប្បន្ន" រួមមានព័ត៌មានពិតស្តីពីពិការភាព ដូចដែលមានបង្ហាញក្នុងសេចក្តីថ្លែងការណ៍ចំនុច៤ និងប្រអប់ដែលនិយាយពីវិស័យជាក់លាក់ខាងក្រោម ចាប់ពីទំព័រទី៦ឡើងទៅ។

→ នៅក្នុង ផ.យ.អ.ជ សូចនាករសំខាន់ៗ គោលដៅ យុទ្ធសាស្ត្រ និងសកម្មភាពសំខាន់ៗ ដាក់បញ្ចូលជនពិការជាផ្នែកដែលពាក់ព័ន្ធលើគ្រប់វិស័យ និងជាក្រុមគោលដៅសម្រាប់ការងារកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ដោយមានសន្ទស្សន៍វាស់វែងច្បាស់លាស់ ដែលយ៉ាងហោចណាស់មាននៅក្នុងវិស័យសំខាន់ៗមួយចំនួន ដូចជាសុខាភិបាល ការងារ ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ អភិបាលកិច្ច ប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គម យេនឌ័រ និងការអប់រំត្រឹមឆ្នាំ២០១០។

→ ក្រោមមុំទាំងបួននៃយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ផែនការ **ផយអជ នៅពេលអនាគត** ស្តីពី "ការកសាងសមត្ថភាព និងអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស" "ការស្តារលទ្ធភាពពលកម្ម និងការកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ" "ការលើកស្ទួយវិស័យកសិកម្ម" និង "ការអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជន និងការបង្កើតការងារ" រួមមានសកម្មភាពមួយចំនួន ដូចជាការកសាងសមត្ថភាពស្តីពីពិការភាព ច្បាប់ជនពិការ អនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិក្នុងរង្វង់រាជរដ្ឋាភិបាលគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ និងក្នុងចំណោមដៃគូរអភិវឌ្ឍន៏ផ្សេងៗទៀត តាមរយៈការលើកកម្ពស់ចំណេះដឹង គោលការណ៍ណែនាំដែលគាំទ្រដោយរដ្ឋាភិបាលចំពោះការដាក់បញ្ចូលពិការភាព និងការផ្លាស់ប្តូរចំណេះដឹងត្រឹមឆ្នាំ២០១៣។

→ ជំរុញឱ្យមានការកែតម្រូវផ្នែកពិការភាពក្នុងវិស័យនីមួយៗនៃ **"យុទ្ធសាស្ត្រ និងសកម្មភាពសំខាន់ៗ"** និងការអនុវត្តគោលនយោបាយតាមវិស័យ ឬយុទ្ធសាស្ត្រ និងផែនការរបស់ក្រសួង សម្រាប់អភិបាលកិច្ច និងវិមជ្ឈការ ការអប់រំ សុខាភិបាល ប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គម និងការងារ

→ នៅក្នុងជំពូក "យុទ្ធសាស្ត្រ និងសកម្មភាពសំខាន់ៗ" ស្តីពីការជុំរុញឱ្យរាជរដ្ឋាភិបាលផ្តល់សច្ចាប័នដល់អនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីសិទ្ធិជនពិការ ដែលបានចុះហត្ថលេខារួចហើយ ។

- o ធានាឱ្យបាននូវការដាក់បញ្ចូល និងការអនុវត្តពេញលេញនូវច្បាប់ស្តីពីការការពារ និងលើកកម្ពស់សិទ្ធិជនពិការ ដោយលើកកម្ពស់ និងត្រួតពិនិត្យផែនការជាតិគ្រប់វិស័យ ។

→ **តាមរយៈ** "យុទ្ធសាស្ត្រ និងសកម្មភាពសំខាន់ៗ" នៃផែនការ ផយអជ ជុំរុញឱ្យមានការផ្សព្វផ្សាយ និងអនុវត្តផែនការសកម្មភាពជាតិសម្រាប់ជនពិការ ដោយរួមបញ្ចូលទាំង ជនរងគ្រោះដោយសារគ្រាប់មីន និងសំណល់ជាតិផ្ទុះសល់ពីសង្គ្រាមនៅទូទាំងប្រទេស **ដែលជាផ្នែកមួយដ៏សំខាន់នៃមុំសំខាន់ៗ ដូចជាសុខាភិបាល វិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការ ការអប់រំ ជំនួយជនរងគ្រោះដោយសារគ្រាប់មីន ការងារ និងអភិវឌ្ឍជនបទ**

→ នៅក្នុងផ្នែក "ត្រួតពិនិត្យ និងវាយតំលៃ" នៃផែនការ ផយអជៈ ដាក់បញ្ចូលពិការភាពទៅក្នុងវិទ្យាស្ថានស្ថិតិជាតិ នៃក្រសួងផែនការ និងការបង្ហាញទិន្នន័យដែលមាន ស្រាប់ស្តីពីពិការភាព និងភាពខ្សោយ ដែលជាផ្នែកមួយនៃការបោះពុម្ពផ្សាយការត្រួតពិនិត្យប្រចាំឆ្នាំ ដោយប៉ាន់ស្មាន ពីឥទ្ធពលនៃភាពខ្សោយ និងឧបសគ្គពីសង្គម/បរិស្ថាន ចំពោះការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រលើគ្រប់វិស័យ ដើម្បីឆ្ពោះទៅ រកសកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍។ ដោយអនុវត្តការស្ទង់មតិថ្នាក់ជាតិមួយទៅលើវិស័យពិការភាព

→ អង្គការជនពិការ គួរតែត្រូវបានដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងការងារត្រួតពិនិត្យ និងតាមដាន ការចាត់អាទិភាព និងក្នុងគំនិតផ្តួចផ្តើមកសាងសមត្ថភាព

(បញ្ហា ១)- អប់រំ

ជាឧទាហរណ៍បន្ថែមអំពីការប្រឈមវិស័យអប់រំដែលលើកឡើងនៅក្នុងផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៏ជាតិ សព្វថ្ងៃបានប៉ាន់ស្មានថា រហូតដល់ឆ្នាំ២០១០ ការចុះឈ្មោះកុមារទាំងអស់ឱ្យចូលរៀននៅកំរិតបឋមសិក្សា នឹង អាចប្រព្រឹត្តទៅបាន ហេតុដូចនេះ**គោលដៅអភិវឌ្ឍន៏សហស្សវត្សរ៍ក៏អាចសម្រេចបានផងដែរ**។ ទោះបីជាយ៉ាងនេះក្តី **យោងតាមព័ត៌មានដែល**

ទទួលបានពីអង្គការដែលដំណាងនិងធ្វើការដើម្បីជនពិការបានឱ្យដឹងថាមានកុមារពិការជាច្រើនមិនបានទទួលនូវអត្ថប្រយោជន៍ដែលបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលដល់ការចុះឈ្មោះចូលរៀននិងការអប់រំនោះឡើយ។ ប្រសិនបើមិន មានការវាស់ស្ទង់ឱ្យបានច្បាស់លាស់ពីការចុះឈ្មោះ និងការវិវឌ្ឍក្នុងការអប់រំដល់កុមារពិការយើងព្រួយបារម្ភថា**គោលដៅសហស្សវត្សរ៍នេះ នឹងមិនអាចសម្រេចបាន**។ យើងអាចសន្និដ្ឋានបានថា បញ្ហាប្រឈម ចំបង១ជាច្រើនទៀត មាននៅក្នុងវិស័យផ្សេង១ ហើយដែលអាចជះឥទ្ធិពលអវិជ្ជមានដល់ដំណើរការ ដើម្បីសម្រេច នូវគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍ សហស្សវត្សរ៍ ដែលគ្រោងនឹងកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រឱ្យបានពាក់កណ្តាល នៅត្រឹមឆ្នាំ២០១៥ ។

អនុសាសន៍(ខ) ដើម្បីដាក់បញ្ចូលទៅក្នុង **ផយអជ** ថ្មី —យុទ្ធសាស្រ្ត និងសកម្មភាពសំខាន់ៗ ទិសដៅ និងក្រុមគោលដៅ

- → ដាក់បញ្ចូលកឋាខ័ណ្ឌមួយនៅក្នុងជំពូកមួយនៃ **ផយអជ** ស្តីពីវឌ្ឍនភាពដែលមានកន្លងមក និងស្ថានភាពបច្ចុប្បន្ន ដោយសំដៅដល់ការអប់រំ ដែលបានលើកឡើងពីគោលនយោបាយអប់រំសម្រាប់កុមារពិការ ដែលបានអនុម័ត (ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៨)
- → ដោយនិយាយនៅក្នុងជំពូកនៃផែនការ **ផយអជ** ស្តីពី "យុទ្ធសាស្រ្ត និងសកម្មភាពសំខាន់ៗ" ការអនុវត្តផែនការមេ នៃគោលនយោបាយអប់រំកុមារពិការរបស់ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា និងគូសបញ្ជាក់ថា:
  - o ដើម្បីវាស់ស្ទង់ពីកម្រិតចុះឈ្មោះចូលរៀន ការប្រមូលទិន្នន័យកុមារអត់បានចូលរៀន វឌ្ឍនភាព និងភាពជោគជ័យនៃការអប់រំកុមារពិការ
  - o ដើម្បីដាក់បញ្ចូលសកម្មភាពជាអាទិភាពជាក់លាក់មួយចំនួន ដូចជាការគាំទ្រដល់រាល់គំនិតផ្តួចផ្តើមលើកកម្ពស់ការចុះឈ្មោះចូលរៀន និងគុណភាពនៃការអប់រំមូលដ្ឋាន អនុវិទ្យាល័យ និង វិទ្យាល័យនៃកុមារពិការ និងយុវជនពិការ។
  - o អភិវឌ្ឍន៍នូវសូចនាករពិការភាព សំរាប់គោលនយោបាយវិស័យអប់រំ និងផែនការគាំទ្រវិស័យអប់រំ ឱ្យគ្រប ដណ្តប់យ៉ាងហោចណាស់ ៥០% នៃថ្នាក់បឋមសិក្សា ដើម្បីអនុវត្តន៏នូវគោលនយោបាយ អប់រំសំរាប់កុមារពិការ និងផែនការមេ ។

(បញ្ហា គ) អភិបាលកិច្ច វិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការ

ឯកភាពចំពោះការគាំទ្ររបស់រាជរដ្ឋាភិបាល ចំពោះការអភិវឌ្ឍន៏មូលដ្ឋានដោយមានការចូលរួម ក្នុងផែនការ **ផយអជ** (២០០៦-២០០៩) សំរាប់ការផ្តល់សេវាវិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការ ដែលមានការកើនឡើងនៅថ្នាក់ឃុំ និងសហគមន៍ (៤.១៦ ទំព័រ៣៧ និង៤.១៧)។ យើងកត់សំគាល់ឃើញថា សេវាទាក់ទងនឹងពិការភាព និងជនពិការ គឺមិនត្រូវបានគេ បង្ហាញ នៅក្នុងផ្នែកនេះ នៅក្នុងផែនការយុទ្ធសាស្រ្តអភិវឌ្ឍន៏ជាតិទេ។ ចំនួនជនពិការភាគច្រើន រស់នៅជនបទ (៩% នៃប្រជាជនជនបទទាំងអស់ បើប្រៀបធៀបទៅនឹងអត្រាជាតិសរុប ៤%) យោងតាមការស្ទង់មតិសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៤។

(អនុសាសន៍ គ) សម្រាប់ការដាក់បញ្ចូលសកម្មភាពពិការភាពទៅក្នុង "យុទ្ធសាស្ត្រ និងសកម្មភាពសំខាន់ៗ" ទិសដៅ និងក្រុមគោលដៅនៃផែនការ ផយអជ

- → ដាក់បញ្ចូលទិសដៅច្បាស់លាស់ ដើម្បីគាំទ្រការផ្សព្វផ្សាយបញ្ហាពិការភាព និងពង្រីកបញ្ហាពិការភាពបន្ថែមទៀត ទៅក្នុងកម្មវិធីជាតិ ១០ឆ្នាំ សំរាប់អភិវឌ្ឍលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យថ្នាក់ក្រោមជាតិ (ចំនុច ៤.១៨ នៃ **ផយអជ**)។
- → ដាក់បញ្ចូលនូវកម្មវិធីស្តារលទ្ធភាពពលកម្មតាមសហគមន៍ និងច្បាប់ជនពិការ ជាផ្នែកមួយនៃការផ្តល់សេវានៅកំរិតថ្នាក់ឃុំ និងពង្រីកកម្មវិធីទៅគ្រប់ខេត្ត។
- → លើកកម្ពស់ចំណេះដឹងពីទិសដៅ និងវិធីសាស្ត្រស្តារលទ្ធភាពពលកម្មតាមសហគមន៍ ក្នុងផ្នែក (៤.១៧ នៃ **ផយអជ**) សំរាប់ការចាត់អាទិភាពពីតម្រូវការនៅថ្នាក់ឃុំ។
- → គាំទ្រឱ្យមានការបង្កើតនូវគោលនយោបាយ ស្តីពីការបញ្ជ្រាបពិការភាព និងការលើកកម្ពស់ចំណេះដឹងពីសិទ្ធិពិការភាព ក្នុងសកម្មភាពការងាររបស់ក្រសួងមហាផ្ទៃ និងសកម្មភាពទាក់ទងនឹងការកសាងសមត្ថភាព ពាក់ព័ន្ធនឹងដំណើរការកំណែទម្រង់រដ្ឋបាល។

បញ្ហា (ឃ) ការរៀបចំប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គម

យើងកត់សំគាល់ឃើញថា **ផយអជ** បានបង្ហាញពីតំរូវការចាំបាច់របស់ជនពិការនៅក្នុងផ្នែក ៤.៨៣ ដូចគ្នាដែរនឹងអ្នកដែលគួរតែមានឈ្មោះទទួលបានមូលនិធិសោធន។ ទោះបីជាយ៉ាងនេះក៏ដោយ ការគូសបញ្ជាក់បន្ថែមទៀត ចាំបាច់ត្រូវធ្វើបច្ចុប្បន្នកម្ម។ កថាខ័ណ្ឌដែលបង្ហាញពីតម្រូវការសម្រាប់ការដាក់បញ្ចូល គឺផ្អែកទៅលើការសន្មត់ ដែលជនពិការទាំងអស់ គួរតែត្រូវបានពិចារណាចំពោះផែនការមូលនិធិសោធន។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ជនពិការភាគច្រើនអាចចូលរួមចំណែកក្នុងដំណើរការសេដ្ឋកិច្ច និងការអភិវឌ្ឍនៃប្រទេសកម្ពុជា ប្រសិនបើប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គម និងវិធានការណ៍ផ្សេងៗធានាសន្តិសុខបានចំពោះសិទ្ធិទទួលសេវាសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គម រួមទាំងសេវាទាក់ទងនឹងពិការភាព។

(អនុសាសន៍ ឃ): សម្រាប់ការដាក់បញ្ចូលពិការភាពទៅក្នុង "យុទ្ធសាស្ត្រ និងសកម្មភាពសំខាន់ៗ" ទិសដៅ និងក្រុមគោលដៅ សម្រាប់ផែនការប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គម

- → បញ្ចូលនូវកថាខ័ណ្ឌសំរាប់ប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គម ដើម្បីគាំទ្រការដាក់បញ្ចូលឡើងវិញ ឬដាក់បញ្ចូលជនពិការទៅក្នុងដំណើរការសេដ្ឋកិច្ច-សង្គមនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដោយគាំទ្រចំពោះការដាក់បញ្ចូលឡើងវិញក្នុងសកម្មភាព ផលិតភាពសេដ្ឋកិច្ច ចំពោះការដាក់បញ្ចូលផែនការមូលនិធិសោធន។
- → ជំរុញការស្តារលទ្ធភាពលកម្មភាពតាមសហគមន៍ និងដាក់បញ្ចូលពិការភាពទៅក្នុងសេវាដែលមានស្រាប់ (សុខភាព និងការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច) ចំពោះការដាក់បញ្ចូលផែនការមូលនិធិសោធន។
- → នៅក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍មូលនិធិសមធមិសុខភាព និងកម្មវិធីជាតិអត្តសញ្ញាណកម្មគ្រួសារក្រីក្រ បានពិនិត្យមើលចំពោះបទពិសោធន៍ជីវិតប្រចាំថ្ងៃ ទាក់ទងនឹងស្ថានភាពពិការភាពផ្អែកវេជ្ជសាស្ត្រ ដែលជនពិការ និងគ្រួសារ

របស់ពួកគេជួបប្រទះ (រាងកាយ ញាណ ផ្លូវចិត្ត និងភាពខ្សោយបញ្ញា) ដោយរួមបញ្ចូលវគ្គបណ្តុះបណ្តាលស្តីពីពិការភាព ចំពោះរចនាសម្ព័ន្ធពាក់ព័ន្ធនឹងការប៉ាន់ប្រមាណពីការផ្តល់ប័ណ្ណក្រីក្រ និងការផ្តល់រង្វាន់ ជាមូលនិធិសមធមិសុខភាព។

→ ដាក់បញ្ចូលជនពិការ និងគ្រួសាររបស់ពួកគេ ឱ្យទទួលបានសិទ្ធិស្មើភាពគ្នាក្នុងការទទួលបានមូលនិធិសមធមិសុខភាព និងប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គម

<u>បញ្ហា (ង)- ការត្រួតពិនិត្យតាមដាន</u>

ភាពមើលមិនឃើញពីបញ្ហាពិការភាពនៅក្នុងសូចនាករតាមដានរួម ដែលជាឧបករណ៍វាស់ស្ទង់ពីភាពរីក ចំរើនរបស់សកម្មភាព ក៏អាចរារាំងដល់ការអនុវត្ត និងការយល់ដឹងពីភាពជោគជ័យនៃការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រក្នុង និងសកម្មភាពជោគជ័យក្នុងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រចំណោមជនពិការផងដែរ។ ប្រសិនបើគ្មានការវាស់វែងនោះ សកម្មភាពបច្ចុប្បន្ននឹងមិនអាចធ្វើការកែ តម្រូវឡើងវិញ ក្នុងវិធីមួយដែលប្រកប ដោយព័ត៌មានពេញលេញជាក់ស្តែង និងដោយមានការចូលរួមសហការនោះទេ។ កង្វះខាតទិន្នន័យពីពិការភាពនាពេលបច្ចុប្បន្ន ក៏អាចបង្កើតឱ្យមានការលំបាកក្នុងការធ្វើផែនការយុទ្ធសាស្ត្រកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ផងដែរ។

<u>អនុសាសន៍ (ង) -សម្រាប់ដាក់បញ្ចូលសកម្មភាពដើម្បីលើកកម្ពស់ការដាក់បញ្ចូលពិការភាពពីការត្រួតពិនិត្យលើគ្រប់វិស័យ</u>

→ ស្វែងយល់ពីបទពិសោធន៍ជោគជ័យក្នុងការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រ នៅក្នុងការងារអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសកម្ពុជា ដើម្បីជាមធ្យោបាយនាំផ្លូវទៅរកការផ្លាស់ប្តូរនៃការអនុវត្ត។

→ ដាក់បញ្ចូលជនពិការនៅក្នុងការត្រួតពិនិត្យសកម្មភាពកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ និងការផ្តល់ថវិកា និងធនធានមនុស្សសមស្របចំពោះវិស័យពិការភាព នៅក្នុងក្រសួងគោលដៅនីមួយៗ គួរតែត្រូវបានធ្វើឡើងផ្អែកលើភាគរយជនពិការក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដោយប្រើប្រាស់ទូរលេខថ្មីពី ជំរឿនឆ្នាំ២០០៨ ដែលជាជំរឿន លើកដំបូងមានរាប់បញ្ចូលជនពិការ។ ឧទាហរណ៍ ការណាត់ជួបជាមួយអ្នកទទួលខុសត្រូវផ្ទាល់លើពិការភាព ឬនាយកដ្ឋានផែនការក្នុងកំរិតមួយដ៏មានប្រសិទ្ធិភាពនៅតាមបណ្តាលក្រសួង ដូចជា (ក្រសួងសុខាភិបាល អប់រំ ការងារ អភិវឌ្ឍន៍ជនបទ មហាផ្ទៃ ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រី) អាចលើកតម្កើង ការដាក់បញ្ចូលពិការភាពទៅក្នុងការត្រួតពិនិត្យ និងការគាំទ្រដល់គណកម្មាធិការសម្របសម្រួលពិការភាពជាតិ។

→ ពិនិត្យឡើងវិញ និងកែសំរួលនូវនិយមន័យពិការភាពបច្ចុប្បន្ន និងប្រមូលស្ថិតិជនពិការស្របទៅនឹងអនុសាសន៍អនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិ និងអនុសាសន៍ អង្គការសហប្រជាជាតិ ដើម្បីសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គម សំរាប់អាស៊ី និងប៉ាស៊ីភិច ដោយបែងចែកនូវភាពខុសគ្នារវាងមូលហេតុនៃ ពិការភាព/បញ្ហាមុខងារ និងមូលហេតុនៃឧបសគ្គរបស់ពិការភាព ក្នុងការចូលរួមសង្គម។

៩. ព័ត៏មានសម្រាប់ទាក់ទង

សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែម ស្តីពីបញ្ហាដែលបានលើកឡើងក្នុងឯកសារនេះ សូមទំនាក់ទំនង:

អង្គការជនពិការកម្ពុជា (CDPO): លោក **នី ញូរ** មន្ត្រីគំរោងបញ្ជ្រាបពិការភាពទៅក្នុងគោលនយោបាយកម្ពុជា

ទូរស័ព្ទ: (៨៥៥-១២) ៧១៥ ៤០៥ និង អ៊ីមែល: mpo@cdpo.org

ក្រុមប្រឹក្សាសកម្មភាពជនពិការ (DAC): លោក **ចន សំផាស់** នាយរង

ទូរស័ព្ទ: ៨៥៥ (១២) ៧០២ ២៧៩ និងអ៊ីម៉ែល: samphors@dac.org.kh

អង្គការជនពិការអន្តរជាតិ (HIF): លោក **អ៊ុច សុភា** មន្ត្រីគំរោង

ទូរស័ព្ទ: ៨៥៥ (១១) ៩៧៥ ៨៦៧ និងអ៊ីម៉ែល: pm-prsp@hicambodia.org

អ្នកចូលរួមរៀបចំសេចក្តីថ្លែងការនេះរួមមាន:

ប្រអប់ "**យេនឌ័រ**"	:	អង្គការបេសកម្មអភិវឌ្ឍន៍ជនពិការកម្ពុជា (CDMD)	លោក សេត វាសនា
ប្រអប់ "**ច្បាប់**"	:	អង្គការជនពិការកម្ពុជា (CDPO)	លោក អ៊ាំង ចាន់ដារ៉ា
	:	អង្គការកម្ពុជាត្រាស្ត (CT)	លោក John Honney
ប្រអប់ "**អប់រំបញ្ចូលគ្នា**"	:	ក្រុមប្រឹក្សាសកម្មភាពពិការ (DAC)	លោក Sarah Jago
	:	ទីប្រឹក្សាការអប់រំបញ្ចូលគ្នា	លោកស្រីវេជ្ជបណ្ឌិត Maya Kalyanpur
	:	អង្គការមូលនិធិកុមារពិការ	លោក គង់ វិចិត្រា
ពិការភាព និង"**ការងារ**"	:	មជ្ឈមណ្ឌលជាតិនៃជនពិការ (NCDP)	លោក អ៊ាន និល
ពិការភាព និង"**គ្រាប់មីន**"	:	ក្រុមប្រឹក្សាសកម្មភាពពិការ (DAC)	លោកស្រី មាស ម៉ៅ
ប្រអប់ "**សុខភាព**"	:	ក្រុមប្រឹក្សាសកម្មភាពពិការ (DAC)	លោក អ៊ុង សម្បត្តិ
អ្នកកែសម្រួលសេចក្តីថ្លែងការណ៍	:	អង្គការជនពិការអន្តរជាតិ (HIF)	លោកស្រី អ៊ុយរីកេ ឡាស់

ប្រអប់បន្ថែម

បញ្ហាគន្លឹះ១នៃការដាក់បញ្ចូលពិការនៅក្នុងការអប់រំ

សមិទ្ធិផលសម្រេចបាន

ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា បានចាត់វិធានការណ៍លើកកម្ពស់ដល់ការអប់រំបញ្ចូលគ្នា សម្រាប់កុមារ ពិការ ដោយអាគារសិក្សាដែលស្ថាបនាថ្មី បានដាក់បញ្ចូលនូវ **"ការសង់ជំរាល"** ទៅក្នុងគំរូប្លង់។ កុមារពិការ បច្ចុប្បន្នត្រូវបានចងក្រងទុកនៅក្នុងបញ្ជីចុះឈ្មោះសិស្ស ហើយទិន្នន័យនេះ នឹងត្រូវយកទៅដាក់បញ្ចូលនៅ ក្នុងប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងព័ត៌មានអប់រំ ចាប់ពីឆ្នាំ២០០៩តទៅ ។

គោលនយោបាយអប់រំសម្រាប់កុមារពិការ ត្រូវបានអនុម័តនៅខែមីនា ឆ្នាំ២០០៨ និង ផែនការមេ សំរាប់អនុវត្តន៍

គោលយោបាយត្រូវបានបង្កើត និង ឯកភាព (២០០៩) ។

មានសៀវភៅបណ្តុះបណ្តាលគ្រូបង្រៀនថ្មីពីរស្តីពី សម្រាប់គ្រូការអប់រំក្នុងសេវា ការអប់រំបញ្ចូលគ្នាសម្រាប់កុមារពិការ ត្រូវបានផលិតឡើង នាយកដ្ឋានបណ្តុះបណ្តាលគ្រូ និងការិយាល័យអប់រំពិសេស ក្នុងឆ្នាំ ២០០៩ ។

អនុសាសន៍: ត្រូវដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងផ្នែកអប់រំនៅក្នុងផែនការ ផយអជថ្មី (២០០៩-២០១៣)

អនុវត្តន៍នូវគោលនយោបាយអប់រំកុមារពិការ និងផែនការមេ សំរាប់អនុវត្តន៍គ្រប់ផ្នែកនៃសកម្មភាពអប់រំ ដូចខាងក្រោមនេះ ការអនុវត្តន៍ល្អ សំរាប់ផលប្រយោជន៍កុមារពិការ និង យុវជន៨០ % នៅឆ្នាំ ២០១៣ ។

ធានាថា អាគារសិក្សាថ្មីទាំងអស់ បង្កលក្ខណៈងាយស្រួល ដូចជាជំរាល និងបង្គន់ស្របតាមស្តង់ដាតាមបែបសាកលវិទ្យាល័យ

ធានាថា សិស្សដែលបានចូលរៀន ទទួលបានឧបករណ៏ជំនួយសម្រាប់ការសិក្សារបស់ពួកគេ

គួសបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់លាស់ពីសិទ្ធិរបស់ជនពិការក្នុងការបំរើការងារជាគ្រូបង្រៀន ឆ្នាំ ២០០៩

ផ្សព្វផ្សាយ សៀវភៅបណ្តុះបណ្តាលគ្រូបង្រៀនថ្មី និងរៀបចំវគ្គបណ្តុះបណ្តាលដល់គ្រូបង្រៀនទាំងអស់ បច្ចេកទេសទាក់ទងនឹងភាពខ្សោយដូចជា ពីភាសាសញ្ញា អក្សរស្ទាប និងភាពខ្សោយខាងបញ្ញា ឆ្នាំ ២០១៣

ផ្តល់និងបណ្តុះបណ្តាលគ្រូបង្រៀនអោយប្រើប្រាស់គោលការណ៏ណែនាំបែបសាមញ្ញដើម្បីកំណត់អត្តសញ្ញាណកុមារពិការ ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងដល់ប្រព័ន្ធស្ថិតិចូលរៀនរបស់សិស្សពិការ

ផែនការយុទ្ធសាស្រ្តអប់រំ គួរតែមានរួមបញ្ចូលចំនុចដៅ/សូចនាករជាក់លាក់ណាមួយ ដែលទាក់ទងនឹងការអប់រំកុមារពិការ នៅ ឆ្នាំ ២០១៣

ក្រសួងអប់រំយុវជននិងកីឡា បង្កើននូវសមត្ថភាព ដល់ការិយាល័យអប់រំពិសេស អោយទទួលខុសត្រូវលើការអប់រំបញ្ចូលគ្នា ដើម្បីធ្វើការទំនាក់ទំងគ្នាជាមួយក្រសួងអប់រំយុវជននិង កីឡា មិនគួរធ្វើការតែក្នុងនាយកដ្ឋានអប់រំមឋមតែប៉ុណ្ណោះទេ ។

បញ្ហាគន្លឹះ១នៃការដាក់បញ្ចូលពិការនៅក្នុងអភិបាលកិច្ច/ច្បាប់

សមិទ្ធិផលសម្រេចបាន

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា បានចុះហត្ថលេខាលើអនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិ ស្តីពីសិទ្ធិជនពិការ និងពិធីសារ បន្ថែម (CRPD & OP) នៅ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៧

ក្នុងឆ្នាំ២០០៩ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា បានអនុម័ត ច្បាប់ស្តីពីការការពារ និងលើកកម្ពស់ សិទ្ធិជនពិការ (PPRPD)

ច្បាប់អប់រំក្នុងស្រុក ដែលចែងពិការដាក់បញ្ចូលកុមារពិការ ត្រូវបានអនុម័តកាលពីឆ្នាំ២០០៧

ក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា បានយល់ស្របចំពោះការមិនរើសអើងជនពិការ ក្នុងការជ្រើសរើសបុគ្គលិកមន្ត្រីរាជការ ដោយធ្វើការពិនិត្យមើលឡើងវិញ នូវការប្រើប្រាស់នៃច្បាប់សហលក្ខន្តិកៈ មន្ត្រីរាជការស៊ីវិល ជំពូកទី២ មាត្រា១១ និង ៥។

អនុសាសន៍

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដែលបានផ្តួចផ្តើមចុះហត្ថលេខាទទួលស្គាល់អនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិ ស្តីពីសិទ្ធិជនពិការ គួរបន្តធ្វើការឆ្ពោះទៅរកការផ្តល់សច្ចាប័នដល់អនុសញ្ញាអន្តរជាតិទាំងពីរ (CRPD & OP) នេះ

រាជរដ្ឋាភិបាលត្រូវបានលើកទឹកចិត្ត ក្នុងការជំរុញកិច្ចការសំរាប់អនុវត្តន៍ច្បាប់អប់រំ និង ច្បាប់ស្តីពី ការការពារ និងលើកកម្ពស់សិទ្ធិជនពិការ

ទាក់ទងនឹងច្បាប់ពិការភាពអន្តរជាតិ និងក្នុងស្រុកដែលរំពឹងថានឹងកើតមាន ហើយនឹងក្លាយទៅជាផ្នែកមួយនៃប្រព័ន្ធច្បាប់របស់កម្ពុជា រាជរដ្ឋាភិបាលគួរតែៈ

- ត្រួតពិនិត្យមើលឡើងវិញពីភាពស្រដៀងគ្នារវាងអនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីសិទ្ធិជនពិការ និង ច្បាប់ការការពារ និងលើកកម្ពស់សិទ្ធិជនពិការ ព្រមទាំងច្បាប់ក្នុងស្រុកដែលពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗទៀត និង
- សម្របសម្រួលធ្វើការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានដល់ជនពិការទាក់ទងនឹងសិទ្ធិរបស់ពួកគេ ដែលមានចែងនៅក្នុងអនុសញ្ញាអង្គកាសហប្រជាជាតិស្តីពីសិទ្ធិជនពិការ (CRPD) និងច្បាប់ការពារ និងលើកកម្ពស់សិទ្ធិជនពិការ (PPRPD) ដល់ប្រជាជនទូទៅ និងរដ្ឋាភិបាល និងអ្នកពាក់ព័ន្ធអន្តរជាតិ តាមរយៈយុទ្ធនាការផ្សព្វផ្សាយជាក់លាក់ ។

បញ្ហាគន្លឹះ៦នៃការដាក់បញ្ចូលពិការនៅក្នុងសុខាភិបាល និងវិស័យស្តារ

<u>សមិទ្ធិផលសម្រេចបាន</u>

កិច្ចព្រមព្រៀងរួមរវាងក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ចំនួន៥ ដើម្បីទទួលខុសត្រូវមជ្ឈមណ្ឌលស្តារថ្នាក់ខេត្ត ត្រូវបានចុះហត្ថលេខា ឆ្នាំ ២០០៨ ដោយត្រូវប្រគល់ជូនជាផ្លូវការដល់ក្រសួងសង្គមកិច្ចអតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទាវិញនៅត្រឹមឆ្នាំ២០១១

សេចក្តីណែនាំពីការស្តារកាយសម្បទា និងវេជ្ជសាស្ត្រ ត្រូវបានធ្វើឡើងគ្រប់មន្ទីរពេទ្យខេត្ត តាមរយៈកម្មវិធីអប់រំចល័ត ដែលរៀបចំឡើងដោយ នាយកដ្ឋានការពារវេជ្ជសាស្ត្រ នៃក្រសួងសុខាភិបាល

<u>អនុសាសន៍</u>

ក្រសួងសុខាភិបាល គួរតែអនុវត្តន៍នូវការត្រួតពិនិត្យនូវឧបសគ្គដែលរាំងស្ទះដល់ជនពិការ នៅពេលព្យាយាមដើម្បីទទួលនូវសេវាសុខភាព រួមទាំងដាក់បញ្ចូលបញ្ហាពិការភាពទៅក្នុងផែនការយុទ្ធសាស្ត្ររបស់ខ្លួន សំរាប់ជនពិការទទួលបាននូវសេវាសុខភាពស្មើភាពគ្នា និង ទទួលបាននូវមូលនិធិសមធម៌សុខភាព ។

រាជរដ្ឋាភិបាល គួរតែចាត់តាំងក្រសួងបង្គោលណាមួយ ដើម្បីបង្កើតយន្តការនៃការសម្របសម្រួលសម្រាប់ វិស័យស្តារកាយសម្បទា និងសុខាភិបាល

ដើម្បីអនុវត្តឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពនូវអនុស្សរណៈយោគយល់គ្នា (MoU) នៅក្នុងវិស័យស្តារសកម្មភាពដើម្បីនិរន្តរភាពមួយចំនួន (ធនធានមនុស្ស ហិរញ្ញវត្ថុ ...) ដែលពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងបទពិសោធន៍ជោគជ័យ នៅក្នុងវិស័យសុខាភិបាល គួរតែយកមកអនុវត្ត

អនុវត្តគោលនយោបាយបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលផ្នែករូបវន្ត ដល់គ្រប់វេចនាសម្ព័ន្ធសុខាភិបាលក្នុងប្រទេស

ការបង្កើតប្រព័ន្ធអប់រំផ្នែកសុខាភិបាលទាំងឯកជន និងរដ្ឋ ត្រូវតែមានដាក់បញ្ចូលពិការភាពទៅក្នុងកម្មវិធី សិក្សារបស់ពួកគេ នៅឆ្នាំ ២០១៣

បញ្ហាគន្លឹះ៧នៃការដាក់បញ្ចូលពិការនៅក្នុងមុខរបរ/ការងារ

សមិទ្ធិផលសម្រេចបាន

មូលនិធិសន្តិសុខសង្គម ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា ហើយសមាគមអតីតយុទ្ធជន ត្រូវបានបើកជាផ្លូវការនៅថ្ងៃទី២១ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៧

ក្រសួងកិច្ចការបរទេស និងសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ បានប្រកាស់លើកដំបូងតែងតាំងជនពិការដើម្បីបំពេញការងារជាបុគ្គលិករបស់ខ្លួន នៅខែមីនា ឆ្នាំ២០០៨

ក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុវជន និង យុវនីតិសម្បទា អនុម័តនូវចរាចរណ៍ណែនាំ នូវការបង្កើនស្ថានភាពរស់នៅតាមរយៈបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ សំរាប់ជនពិការនៅឆ្នាំ ២០០៨ ។

អនុសាសន៍

ច្បាប់ការងារ គួរតែគួសបញ្ជាក់អំពីជនពិការឱ្យបានច្បាស់ជាងនេះ នៅក្នុងជំពូកមួយចំនួនដើម្បីលើកកម្ពស់និងការពារពួកគេនៅកន្លែងធ្វើការ

ដកចេញនូវការរើសអើងប្រឆាំងនិង ជនពិការនូវក្នុងវិស័យការងារ ដូចបានបង្ហាញនូវជំពូកទី៧នៃច្បាប់ជនពិការ ។

ក្រសួងការងារនឹងដាក់បញ្ចូលជនពិការទៅវិជ្ជាជីវៈ និងបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេស និងចងជាបណ្តាញ បណ្តុះបណ្តាល ដែលនឹងបង្ហាញនូវក្នុង ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ ។

ក្រសួងការងារ និង ក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និង យុវនីតិសម្បទា អនុវត្តន៍នូវបង្កើត អនុក្រឹតលើចំនួននៃការអភិវឌ្ឍន៍ ដែលបានបង្ហាញនូវច្បាប់ជនពិការជំពូកទី ៧

រាជរដ្ឋាភិបាល គួរតែផ្តល់ជារង្វាន់ដល់អង្គការ ឬក្រុមហ៊ុនណាដែលបានជ្រើសរើសបុគ្គលិកមកបំពេញការងាររបស់ខ្លួនជាជនពិការ

ក្រសួង និងបណ្តាអាជ្ញាធរ ទទួលបានការលើកទឹកចិត្តដើម្បីអនុវត្តតាមគំរូរបស់ក្រសួងការបរទេស ព្រមទាំងជំរុញឱ្យមានការជ្រើសរើសបុគ្គលិកជាជនពិការ និងអនុម័តនូវគោលនយោបាយផ្សេងៗ ដើម្បីទប់ស្កាត់រាល់ការរើសអើងនៅទីកន្លែងធ្វើការ និងក្នុងដំណើរការជ្រើសរើសបុគ្គលិក

រាជរដ្ឋាភិបាល គួរតែបង្កើតចំនួនថវិកានៅក្នុងកញ្ចប់ថវិការបស់ខ្លួនសម្រាប់វគ្គបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ និង កំណត់ឱ្យបានច្បាស់នូវចំនួនថវិកាសមស្របណាមួយ សម្រាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងការងារដាក់បញ្ចូលជនពិការ

រាជរដ្ឋាភិបាល គួរតែលើកទឹកចិត្ត និងជំរុញឱ្យគ្រប់អាគារសាធារណទាំងអស់ ត្រូវតែបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលដល់ជនពិការ

បញ្ហាគន្លឹះ១នៃការដាក់បញ្ចូលពិការទៅក្នុងយេនឌ័រ

សមិទ្ធិផលសម្រេចបាន

គោលនយោបាយយេនឌ័រ ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយក្រសួងកិច្ចការនារី នៅខែមេសា ឆ្នាំ២០០៨ ហើយ គោលនយោបាយនេះ ត្រូវបានបញ្ជ្រាបចូលទៅក្នុងគោលនយោបាយ និងប្រព័ន្ធច្បាប់ផ្សេងៗទៀងផងដែរ

វេទិកាមួយចំនួន ត្រូវបានបង្កើតឡើងសម្រាប់ស្ត្រីពិការ នៅថ្នាក់ឃុំ

អនុសាសន៍

រាជរដ្ឋាភិបាល គួរតែបញ្ជ្រាប ឬដាក់បញ្ចូលស្ត្រីពិការទៅក្នុងការងាររបស់ក្រសួងកិច្ចការនារី និងបង្កើត នាយកដ្ឋានដែលត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះស្ត្រីពិការ

ក្រសួងកិច្ចការនារី គួរតែបង្កើតកញ្ចប់មូនិធិណាមួយសម្រាប់អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ដែលធ្វើការដើម្បី លើកកម្ពស់ចំណេះដឹងអំពីយេនឌ័រដល់ស្ត្រីពិការ

រាជរដ្ឋាភិបាល គួរតែពង្រឹងច្បាប់ គោលនយោបាយ និងឯកសារច្បាប់ផ្សេងៗដែលមានស្រាប់ ដោយរួម បញ្ចូលទាំងបញ្ហារបស់ស្ត្រីពិការផងដែរ

បញ្ហាគន្លឹះ១នៃការដាក់បញ្ចូលពិការទៅក្នុងសកម្មភាពមីន និងសង្គ្រោះជនរងគ្រោះ

សមិទ្ធិផលសម្រេចបាន

សេចក្តីព្រាងផែនការសកម្មភាពជាតិសម្រាប់ជនពិការ រួមជាមួយជនរងគ្រោះដោយសារគ្រាប់មីន និង សំណល់ជាតិផ្ទុះសល់ពីសង្គ្រាម ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅឆ្នាំ២០០៨-២០០៩

ចំនួនគ្រាប់មីន ធ្លាក់ចុះយ៉ាងគំហុក ដោយសារការដោះមីុន និងការអប់រំពីការគ្រោះថ្នាក់គ្រាប់មីុន ដោយ៨ ភ្នាក់ងារកំពុងបន្តដោះគ្រាប់មីន

ការបង្កា និងសង្គ្រោះ មានភាពប្រសើរជាងមុន តាមរយៈការបង្កើតសេចក្តីព្រៀងគោលនយោបាយ ការថែរទាំរបួសមុនមន្ទីរពេទ្យ និងនៅក្នុងមន្ទីរពេទ្យ កម្មវិធីជំនួយសង្គ្រោះបឋម ដែលកំពុងអនុវត្តន៏ដោយ ក្រសួងសុខាភិបាល កាកបាទក្រហមកម្ពុជា និងអង្គការមិន មែនរដ្ឋាភិបាលមួយចំនួនទៀត និងកម្មវិធី ស្តារលទ្ធភាពពលកម្មតាមសហគមន៏ ដែលបាន នឹងកំពុងដំណើរការនៅក្នុងខេត្តចំនួន១៩

អនុសាសន៍

ក្រសួងសុខាភិបាល គួរអនុម័តសេចក្តីព្រាងគោលនយោបាយ ការថែទាំរបួសមុនមន្ទីរពេទ្យ និងនៅក្នុងមន្ទីរពេទ្យ ឱ្យបានឆាប់តាមដែលអាចធ្វើទៅបាន

រាជរដ្ឋាភិបាល គួរតែលើកទឹកចិត្តក្រសួងសុខាភិបាល ឱ្យពង្រីកកម្មវិធីជំនួយសង្គ្រោះបឋម និង កម្មវិធីជាតិ នៃស្តារលទ្ធភាពតាមសហគមន៏ របស់ខ្លួនឱ្យបាន ទូទាំងប្រទេស (រួមបញ្ចូលជនពិការផងដែរ)

រាជរដ្ឋាភិបាល គួរតែពន្លឿនការបញ្ចប់ និងអនុម័តទៅលើសេចក្តីព្រាងផែនការសកម្មភាពជាតិសម្រាប់ជនពិការ **រួមជាមួយជនរងគ្រោះដោយសារគ្រាប់មីន និងសំណល់ជាតិផ្ទុះសល់ពីសង្គ្រាម** នៅឆ្នាំ ២០០៩

រាជរដ្ឋាភិបាល គួរតែលើកម្ពស់គុណភាពប្រព័ន្ធគាំពារវេជ្ជសាស្ត្រ នៅក្នុង ២៤ ខេត្ត និងនិងបង្កើតសេវាព្យាបាលខួរឆ្អឹងខ្នង នៅមណ្ឌលស្តារថ្នាក់ខេត្តទាំង១១កន្លែង

រាជរដ្ឋាភិបាល គួរប្រើប្រាស់មូលនិធិសមធមិឱ្យបានទូលំទូលាយជាងនេះ ហើយត្រូវរាប់បញ្ចូលជនពិការជាអ្នកទទួលផលពីមូនិធិនេះផងដែរ

រាជរដ្ឋាភិបាល គួរតែលើកកម្ពស់ការកសាងសមត្ថភាពសម្រាប់មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីឱ្យពួកគេអាចមានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការផ្តល់សេវាកម្មប្រកបដោយគុណភាព

រាជរដ្ឋាភិបាល គួរតែលើកទឹកចិត្តភ្នាក់ងារដោះមីន ក្នុងការពង្រីកសេវាកម្មរបស់ខ្លួន ដើម្បីកាត់បន្ថយនូវគ្រោះថ្នាក់នាំទៅរកភាពពិការផ្សេងៗ